

Opinia Komitetu Regionów „Europejska agenda kultury w dobie globalizacji świata”

(2008/C 53/05)

KOMITET REGIONÓW

- Podkreśla, że samorzady lokalne i regionalne odgrywają kluczową rolę we wspieraniu i pielęgnowaniu kultury, przede wszystkim poprzez ochronę dziedzictwa kulturowego i promowanie innowacji artystycznych.
- Podkreśla znaczącą rolę sektora kultury w realizacji celów sformułowanych w ramach odnowionej strategii lizbońskiej. Wskazuje na szczególne szanse rozwoju gospodarczego wielu regionów, jakie daje turystyka kulturalna. Ostrzega jednak przed jednostronnym podkreślaniem w tym kontekście czysto gospodarczego znaczenia kultury. Równie ważne jest znaczenie, jakie kultura ma w tworzeniu korzystnego, dynamicznego otoczenia będącego warunkiem wstępnym rozwoju.
- Ubolewa, iż ustanawiając europejską agendę kultury w dobie globalizacji świata, Komisja Europejska nie wspomina licznych partnerstw między miastami, gminami i regionami.
- Ocenia krytycznie fakt, że Komisja Europejska nie przedstawia w swoim komunikacie żadnych informacji na temat finansowania wielce ambitnych zamierzeń agendy kultury.
- Chciałby poddać konstruktywnej dyskusji plany Komisji Europejskiej dotyczące zastosowania otwartej metody koordynacji w dziedzinie kultury. Trzeba będzie skupić uwagę na szczeblu niższym niż krajowy, odpowiadającym w znacznej mierze za kulturę, zaś dodatkowe obciążenia administracyjne będą musiały być minimalizowane.

Sprawozdawca: Gerd HARMS (DE/PSE), pełnomocnik kraju związkowego Brandenburgia ds. federalnych i europejskich, sekretarz stanu w kancelarii stanu

Dokument źródłowy

Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego oraz Komitetu Regionów dotyczący Europejskiej agendy kultury w dobie globalizacji świata

COM(2007) 242 wersja ostateczna

Zalecenia polityczne

KOMITET REGIONÓW

1. Przyjmuje z wyraźnym zadowoleniem rozważania Komisji Europejskiej dotyczące Europejskiej agendy kultury w dobie globalizacji świata. Komunikat słusznie wskazuje na kluczową rolę kultury w procesie integracji oraz stwierdza potrzebę odpowiednich instrumentów służących propagowaniu bogactwa kulturowego i różnorodności kulturowej Europy z myślą o realizacji „strategicznych celów UE, tj. dobrobytu, solidarności i bezpieczeństwa”, zarówno na terytorium, jak i poza granicami Unii Europejskiej.

W tym celu potrzeba ściślejszej współpracy między wszystkimi podmiotami w dziedzinie polityki kulturalnej na wszystkich szczeblach, z uwzględnieniem przedstawicieli społeczeństwa obywatelskiego oraz ich sieci.

W procesie zmierzającym do nowego ujęcia europejskiej agendy kultury w obliczu globalizacji, na znaczeniu zyskuje regionalna i lokalna polityka kulturalna: wyzwaniem, jakim jest globalizacja, oznacza w nieunikniony sposób powrót do idei „Europy regionów”, co w istocie wynika z obowiązującej w Unii Europejskiej zasady pomocniczości, która opiera się na założeniu, że kultury powstają na poziomie lokalnym, w miastach i regionach. Samorządy lokalne i regionalne odgrywają kluczową rolę we wspieraniu i pielęgnowaniu kultury na swoim terenie, przede wszystkim poprzez ochronę dziedzictwa kulturowego, promowanie innowacji artystycznych, prowadzenie i wspieranie instytucji i inicjatyw kulturalnych, edukację i szkolenia, jak również poprzez organizowanie festiwali i spotkań kulturalnych.

W obliczu globalnych wyzwań decydującego znaczenia dla europejskiego procesu integracji nabierają jakość i intensywność współpracy kulturalnej, zwłaszcza w regionach transgranicznych.

2. Przyjmuje z zadowoleniem fakt, że Komisja Europejska w swoim komunikacie wyraziła po raz pierwszy potrzebę kompleksowej agendy kultury w celu opracowania skutecznej strategii, która uwzględniałaby kluczową rolę kultury nie tylko w stosunkach między państwami członkowskimi i ich regionami, lecz także w relacjach z krajami trzecimi.

Wymiana międzykulturowa powinna stać się kamieniem węgielnym dialogu z krajami kandydującymi oraz w ramach polityki sąsiedztwa UE. Ponadto KR podziela zdanie Komisji Europejskiej, iż należy wspierać dialog między wspólnotami i związkami wyznaniowymi.

3. Przyjmuje z zadowoleniem fakt, że Komisja Europejska w swoim komunikacie wyraźnie odwołuje się do art. 151 TWE (Amsterdam 1997) oraz zasady pomocniczości, stwierdzając że:

- Wspólnota przyczynia się swoją polityką kulturalną do integracji Europy, „w poszanowaniu [...] różnorodności narodowej i regionalnej” państw członkowskich;
- należy wspierać współpracę między państwami członkowskimi, jak również z państwami trzecimi oraz z kompetentnymi organizacjami międzynarodowymi w dziedzinie kultury — zwłaszcza z Radą Europy — i to we wszystkich przejawach działalności kulturalnej;
- Wspólnota musi uwzględniać we wszystkich swoich działaniach „aspekty kulturalne [...], zwłaszcza w celu poszanowania i popierania różnorodności jej kultur”;
- Wspólnota może podejmować działania w dziedzinie polityki kulturalnej jedynie wówczas, gdy jej środki uzupełniają i wspierają, a nie zastępują działania państw członkowskich.

4. Przyjmuje z zadowoleniem fakt, że Komisja Europejska wyraźnie podkreśla w swoim komunikacie pozytywną rolę, jaką KR odgrywa, zachęcając do działań w zakresie agendy kultury i angażując władze lokalne i regionalne oraz społeczeństwo obywatelskie.

Odnosnie do głównych celów komunikatu

5. Podkreśla kierunki wytyczone w komunikacie i ze swej strony opowiada się za ustaleniem następujących priorytetów:

- propagowanie różnorodności kulturowej i dialogu międzykulturowego;
- propagowanie kultury jako istotnego elementu w stosunkach międzynarodowych;
- propagowanie kultury jako siły pobudzającej kreatywność w przemyśle (strategia lizbońska).

6. Przyjmuje z zadowoleniem fakt, że Komisja podkreśla znaczącą rolę sektora kultury w tworzeniu wzrostu i zatrudnienia. Sektor ten jest jednym z obszarów, w których gospodarka europejska odnotowuje wzrost. W ten sposób przyczynia się on w istotnym zakresie do realizacji celów sformułowanych w ramach odnowionej strategii lizbońskiej. Zatem zachęca Komisję Europejską do dokładniejszego oszacowania wpływu sektora kultury i kreatywności na gospodarkę regionalną i lokalną.

7. Wskazuje przy tym na szczególną rolę turystyki kulturalnej. Wzywa do intensywniejszej wymiany doświadczeń na szczeblu europejskim z udziałem sektora turystyki kulturalnej, stowarzyszeń kulturalnych i innych podmiotów z dziedziny polityki kulturalnej oraz przedstawicieli regionów. W tym kontekście zwraca uwagę na szczególne szanse rozwoju gospodarczego wielu regionów, jakie daje turystyka kulturalna, ale także na zagrożenia dla dziedzictwa kulturowego, zwłaszcza w wypadku jego niewłaściwego wykorzystania.

8. Ostrzega jednak, mimo swojego pełnego poparcia dla celów strategii lizbońskiej, przed jednostronnym podkreśleniem w tym kontekście czysto gospodarczego znaczenia kultury. Równie ważne jest znaczenie, jakie kultura ma w tworzeniu korzystnego, dynamicznego otoczenia będącego warunkiem rozwoju. KR nalega, by Wspólnota wypełniała przede wszystkim swój przewidziany postanowieniami traktatu obowiązek wspierania „niehandlowej wymiany kulturalnej” (art. 151 ust. 2 trzeciej tiret TWE).

Komitet pragnie wyraźnie stwierdzić, że również cele procesu lizbońskiego można będzie skutecznie realizować jedynie wówczas, gdy Unia Europejska skupi swoje wysiłki w dziedzinie kultury na społecznym znaczeniu wartości niematerialnych, jakie tworzy kultura. Komitet postrzega wspieranie edukacji kulturalnej i współpracę w dziedzinie kultury jako warunki wykorzystania zasobów kreatywności w społeczeństwie oraz dobrej koniunktury w sektorze kultury. Kultura istnieje niezależnie od sektora kultury, sektor kultury natomiast bez kultury istnieć nie może.

9. Wiąże się z tym problem rzeczywistej wartości kultury. Komitet chciałby podkreślić znaczenie działań na rzecz jakości. Jednym z celów europejskiego programu na rzecz kultury powinien być dynamiczny rozwój kulturalny i przedstawianie kultury nowoczesnej w Europie i na świecie.

10. Nalega zatem, aby wzmacniać i wspierać międzynarodową wymianę kulturową, nabywanie umiejętności międzykulturowych oraz wielojęzyczność obywateli Unii Europejskiej.

11. Uznaje ideę zaproponowaną przez Europejską Fundację Kultury z siedzibą w Amsterdamie, podjętą obecnie przez Parlament Europejski oraz Dyрекcyję Generalną ds. Edukacji i Kultury w Komisji Europejskiej, zmierzającą do utworzenia projektu pilotażowego „Erasmus for Culture”, za właściwy i godny poparcia sposób promowania współpracy kulturalnej z wykorzystaniem potencjału regionów oraz działających w nich organizacji i instytucji liczących się w świecie kultury. Komitet chętnie przyłączy się do tej inicjatywy w roli partnera.

12. Potwierdza skuteczność realizowanego obecnie programu „Kultura 2007” (2007-2013), jak również innych programów finansowania, zwłaszcza tych służących wspieraniu rozwoju kulturalnego obszarów wiejskich „w celu podniesienia atrakcyjności regionów”.

Komitet krytykuje natomiast fakt, że UE i państwa członkowskie nadal przeznaczają na ten cel niewystarczające środki.

13. Wyraża swoje zdziwienie, że Komisja Europejska tylko w minimalnym stopniu uwzględniła najnowsze wydarzenia w ramach najbardziej atrakcyjnego projektu kulturalnego Unii Europejskiej, jakim jest program „Europejska Stolica Kultury”, nie przypisując mu, jak się wydaje, żadnego znaczenia strategicznego. Program ten cieszy się największą popularnością z europejskich projektów kulturalnych. Zyskuje on coraz szybciej i coraz bardziej na znaczeniu, z punktu widzenia rozwoju kulturalnego miast i regionów, o czym świadczy rosnąca liczba krajowych kandydatów ubiegających się o ten tytuł (8 miast w Wielkiej Brytanii na 2008 r., 18 miast w Niemczech i 11 miast na Węgrzech na 2010 r., 8 miast w Finlandii na 2011 r. oraz już dzisiaj 7 miast w Hiszpanii na 2016 r.). Szczególny impuls wynika tutaj z faktu, że w procedurze przyznawania tytułów stolicy kultury na lata 2007-2011 kulturę postrzega się i traktuje jako siłę napędową i źródło rozwoju społecznego, przez co przyczynia się ona w znacznej mierze do tworzenia europejskiej wartości dodanej.

14. Wzywa zatem Komisję Europejską do bacznej obserwacji najnowszych wydarzeń w kontekście programu „Europejska Stolica Kultury”, ich analizowania i wspierania.

Szczególną uwagę Komisja powinna przy tym zwrócić na:

— ścisłą i efektywną współpracę między miastami wybranymi na Europejskie Stolice Kultury w latach 2007-2011;

— współpracę miast, które w roku 2010 będą dzieliły tytuł Europejskiej Stolicy Kultury (Ruhr, Pecz, Stambuł), zarówno pod względem potencjału innowacyjnego tkwiącego w zrównoważonym rozwoju miast opartym na kulturze, jak i w odniesieniu do szczególnych szans, jakie współpraca ta oznacza dla dialogu z islamem;

— Sieć Miast Kultury 2010 (Cultural Cities Net 2010), w której po raz pierwszy spotkało się ponad 20 miast z Węgier, Niemiec i Turcji w celu wspólnego opracowania własnych europejskich celów kulturalnych, realizacji przygotowań wraz z Europejskimi Stolicami Kultury do roku 2010 oraz w celu równoczesnego przedstawiania swoich projektów w wielu miejscach.

15. Poświęci ze swej strony uwagę potencjałowi rozwoju i integracji wynikającemu — jak stwierdza deklaracja z Budapesztu (2005) przyjęta przez węgierskie i niemieckie miasta kultury — ze współpracy kulturalnej podejmowanej przez europejskie regiony i miasta z myślą o sobie samych.

16. Ubolewa, iż ustanawiając europejską agendę kultury w dobie globalizacji świata, Komisja Europejska nie wspomina licznych partnerstw między miastami, gminami i regionami, które od zakończenia II wojny światowej rozprzestrzeniły się z Europy po całym świecie. Właśnie tego rodzaju partnerstwa miast i regionów wpływały i nadal wpływają stabilizująco na społeczeństwo oraz przyczyniają się znacząco do pokojowego rozwoju i pokonywania podziałów w Europie. Komitet zachęca zatem Komisję Europejską do uwzględniania w opracowywaniu swoich programów znaczącego potencjału kulturowego, jaki partnerstwa miast i regionów stanowią dla całego społeczeństwa, oraz do wykorzystywania nowych jakościowych trendów.

17. Potwierdza znaczenie programu „Obywatele dla Europy” i jego oddziaływanie na rozwój kulturowy regionów i gmin oraz wzywa do rozszerzenia wspomnianego programu.

18. Oczekuje konkretnych propozycji organizacyjnych dotyczących „Europejskiego Roku Dialogu Międzykulturowego 2008” oraz ma nadzieję, że zostanie włączony w ten proces. Z tego względu zachęca DG ds. Edukacji i Kultury do dalszej pracy nad dialogiem międzykulturowym po roku 2008 poprzez rozwijanie konkretnych strategii politycznych i współpracę z innymi dyrekcjami generalnymi.

19. Ubolewa, że Komisja Europejska nie przedstawia w swoim komunikacie żadnych informacji na temat finansowania wielce ambitnych zamierzeń agendy kultury oraz stwierdza, że potrzebne fundusze w żadnym wypadku nie mogą pochodzić z mizernych środków programu „Kultura 2007”. Komitet podkreśla w związku z tym ważną rolę funduszy strukturalnych we wspieraniu infrastruktury kulturalnej i zachowywaniu dziedzictwa kulturowego oraz popiera plany Komisji Europejskiej, by projekty kulturalne w przyszłości włączać także do innych programów wspólnotowych. W tym zakresie KR oczekuje jednakże bardziej konkretnych deklaracji.

20. Podziela zdanie Komisji Europejskiej, że Konwencja UNESCO w sprawie ochrony i promowania różnorodności form wyrazu kulturowego, która weszła w życie w marcu 2007 r., jest ważnym instrumentem polityki kulturalnej i prawa międzynarodowego, o dużym znaczeniu zarówno dla Wspólnoty, jak i państw członkowskich, który przyniesie również skutki na szczeblu regionalnym.

Komitet wzywa zatem Komisję Europejską, bez uszczerbku dla zasady pomocniczości, do podjęcia kroków zmierzających do wprowadzenia wspomnianej konwencji światowej.

21. Wskazuje jeszcze raz na fakt, że wywodząca się z państw członkowskich wspólna zewnętrzna polityka kulturalna może być rozwijana i realizowana jedynie wówczas, gdy podmioty z państw członkowskich kultywujące stosunki z krajami trzecimi uzyskają wsparcie w podejmowanych przez siebie stara-

niach i działaniach. Komitet Regionów nalega zatem wyraźnie, by Komisja Europejska wzmocniła i popierała takie inicjatywy, jak EUNIC (European Union National Institutes for Culture).

22. Przyjmuje z zadowoleniem, że w aktualnym stanie rzeczy konkluzje Rady dotyczące traktatu reformującego dla Europy przejmują pozytywną podstawę w dziedzinie kultury wywodzącą się z prac Konwentu.

23. Ubolewa nad brakiem odwołania się do deklaracji berlińskiej, przyjętej z okazji pięćdziesiątej rocznicy podpisania traktatów rzymskich, która podkreśla nie tylko gospodarcze, lecz także kulturowe aspekty w procesie jednoczenia, oraz akcentuje znaczenie regionów w tym kontekście.

24. Chciałby poddać konstruktywnej dyskusji plany Komisji Europejskiej dotyczące zastosowania otwartej metody koordynacji w dziedzinie kultury. Komitet przypomina w tym kontekście, że trzeba będzie poświęcać uwagę szczeblowi niższemu niż krajowy, odpowiadającemu w znacznej mierze za kulturę, jak również że dodatkowe obciążenia administracyjne będą musiały być minimalizowane. KR zaleca również wykorzystanie różnorodnych możliwości, jakie oferuje tworzenie i wspieranie platform i sieci europejskich. Zdaniem Komitetu obiecującą drogą w kierunku przyspieszenia i intensyfikacji integracji Europy jest przede wszystkim zwiększone wsparcie dla wspólnych projektów z uczestnictwem różnych krajów oraz promowanie wymiany między środowiskami kulturotwórczymi.

25. Popiera projekt Komisji Europejskiej, by organizować co dwa lata europejskie forum kulturalne z udziałem podmiotów polityki kulturalnej wszystkich szczebli oraz osób zajmujących się kulturą.

26. Przyjmuje w związku z tym z wyraźnym zadowoleniem wspomniany przez Komisję Europejską zamiar przedstawiania co dwa lata sprawozdań z postępów w dziedzinie polityki kulturalnej, które dostarczałyby w szczególności informacji o wypełnianiu przez Komisję Europejską wymogu uwzględniania aspektów kulturalnych (art. 151 ust. 4 TWE) w innych obszarach polityki.

Bruksela, 28 listopada 2007 r.

Przewodniczący
Komitetu Regionów
Michel DELEBARRE